

УДК 37.016:94:325.8(477)“19/20”

ОСВІТНЬО-НАУКОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ЛЬВІВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ЗА РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Володимир КАЧМАР

Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра новітньої історії України

Охарактеризовано історію Львівського університету наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. На тлі історичних подій проголошення Україною незалежності і її становлення як суверенної держави досліджено демократичні процеси у Львівському державному університеті імені Івана Франка, присвоєння йому статусу національного. Особливу увагу приділено навчально-науковому процесу в університеті, розширенню його факультетсько-кафедральної структури, міжнародному співробітництву вищого навчального закладу.

Ключові слова: Львівський університет, факультет, кафедра, ректор, професор, наука, навчальний процес.

Два десятиріччя проминуло відтоді, коли Україна розпочала новий виток своєї історії як суверенна і незалежна держава. Під час референдуму 1 грудня 1991 року понад 90% громадян проголосувало за незалежність країни, продемонструвавши бажання власними силами творити свою долю без будь-якого втручання ззовні.

Сучасна історія Львівського університету безпосередньо пов'язана з історією незалежної України. У нове тисячоліття Львівський національний університет імені Івана Франка ввійшов як один із найпрестижніших вищих навчальних закладів України. За роки незалежності він став знаним своїми здобутками не лише в нашій країні, а й далеко за її межами. З 1991 р. по 2011 р. подолано лише невелику частину історичного шляху, але так сталося, що саме цьому короткому відрізку часу судилося вмістити великі реформи, які докорінно змінили обличчя нашої “Alma Mater”.

Концепція освітньої діяльності Львівського університету, згідно з його оновленим Статутом, ґрунтується на “особистісній орієнтації освіти, формуванні національних і загальнолюдських цінностей, створенні рівних можливостей для молоді у здобутті якісної освіти, розробленні та запровадженні освітніх інновацій та інформаційних технологій, розвитку неперервної освіти й освіти впродовж життя, інтеграції української освіти в європейський і світовий простір, створенні та розвитку цінностей громадянського суспільства”¹. З огляду на ці завдання відбувається управління

¹ Статут Львівського національного університету імені Івана Франка. Прийнятий Конференцією трудового колективу Львівського національного університету імені Івана Франка 29 листопада 1999 р. із змінами і доповненнями 28 листопада 2002 р. Львів, 2002. С. 2–3.

університетом, за основу якого взято такі фундаментальні принципи університетського життя, як національний дух освіти, автономія, академічні свободи, гідність людини, висока професійність і відповідальність.

На кінець 2011 р. професорсько-викладацький склад Львівського університету становив 1789 осіб, з них – 192 професори, доктори наук, 938 доцентів, кандидатів наук, 658 викладачів, асистентів без вченого звання та ступеня².

Важливим у діяльності вищого навчального закладу є функціонування, розвиток і створення нових кафедр. Зазначимо, що в 1990 р. на 13 факультетах Львівського університету функціонувало 79 кафедр, а в 2012 р. на 17 факультетах – 134 кафедри³. За часи незалежності було створено філософський факультет і факультет міжнародних відносин (1992)⁴, факультет доуніверситетської підготовки (1997)⁵, факультет електроніки (2003)⁶, факультет культури і мистецтв (2004)⁷.

Охарактеризуємо докладніше структурні зміни на історичному факультеті. Так, у 1991 р. на ньому були такі кафедри, як історії СРСР, історії та етнографії України, нової та новітньої історії, історії стародавнього світу та середніх віків, історії південних і західних слов'ян. Натомість за часи незалежності структура факультету розвинулася: в 1995 р. кафедру історії та етнографії України розділено на три кафедри – давньої історії України та спеціальних історичних дисциплін, новітньої історії України, етнології. У 1998 р. створено кафедру історичного краєзнавства та кафедру візантології (функціонувала до 2003 р.), у 2002 р. – кафедру історії та теорії соціології. На сьогодні на історичному факультеті є такі кафедри, як археології та спеціальних галузей історичної науки, етнології, давньої історії України та архівознавства, історичного краєзнавства, історії Центральної та Східної Європи, історії середніх віків та візантиністики, нової та новітньої історії зарубіжних країн, новітньої історії України, історії та теорії соціології.

У Львівському університеті сформувалося понад 25 наукових шкіл: теоретична фізика, фізика твердого тіла, фізико-хімія полімерів, кристалохімія інтерметалічних сполук, біохімія і молекулярна біологія, селекція та генетична інженерія промислових

² Наукова робота Львівського національного університету імені Івана Франка у 2011 році (звіт). Львів, 2012. С. 6.

³ До аналізу Львівського національного університету імені Івана Франка за 2012 р. Показники діяльності вищого навчального закладу III–IV рівнів акредитації.

⁴ Філософський факультет Львівського національного університету імені Івана Франка. Загальна інформація // http://www.franko.lviv.ua/faculty/Phil/phil_inf_ukr.htm; Факультет міжнародних відносин. Історія факультету // <http://www.intrel.org.ua/>.

⁵ *Кревс В.* Доуніверситетської підготовки факультет / В. Кревс // *Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка* : в 2 т. Т. I : А–К / Видавнича рада : І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. Львів, 2011. С. 459.

⁶ *Половинко І.* Електроніки факультет / І. Половинко // *Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка*... С. 481.

⁷ *Стародінова Є.* Культури і мистецтв факультет / Є. Стародінова // *Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка*... С. 689.

мікроорганізмів, генетика, біоенергетика й електрофізіологія секреторних клітин, комплексний аналіз, функціональний аналіз, механіка, чисельне моделювання й оптимізація фізико-механічних полів, термобарогеохімічна школа М. Єрмакова, мінералогічна школа Є. Лазаренка, географічне українознавство, інженерна та екологічна геоморфологія, розвиток агропромислового комплексу західного регіону України, економіко-математичне моделювання, франкознавство, слов'янознавство, історія і культура західноукраїнських земель, теорія та історія журналістики, історія філософії, теорія та історія держави і права, кримінальне право і процес⁸.

Наукові дослідження у Львівському університеті ведуться на кафедрах і у структурі Науково-дослідної частини Львівського університету, до якої входять науково-дослідні лабораторії, науково-дослідні інститути (франкознавства, славістики, історичних досліджень, літературознавчих студій, археології, європейської інтеграції, екології масової інформації), а також Астрономічна обсерваторія та Ботанічний сад⁹.

У 2002 р. Львівський університет внесено до Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави¹⁰. До об'єктів, які становлять національне надбання, долучено Гербарій біологічного факультету¹¹, Колекцію культур мікроорганізмів-продуцентів антибіотиків кафедри генетики і біотехнології¹², Колекцію тропічних і субтропічних рослин Ботанічного саду¹³, а також Фонд рукописних, стародрукованих та рідкісних книг наукової бібліотеки університету, Науково-дослідний комплекс апаратури для вивчення штучних небесних тіл ближнього космосу Астрономічної обсерваторії, Наукові фонди та музейну експозицію Зоологічного музею¹⁴.

Постійно у Львівському університеті відбуваються наукові конференції університетського, всеукраїнського та міжнародного рівнів, на яких учені та студенти виступають із доповідями про результати своєї роботи (наголосимо, що в 2011 р. на базі університету відбулося 80 наукових, науково-практичних конференцій, з яких 32 – міжнародного рівня)¹⁵. Чи не найбільше конференцій було проведено в рамках святкування 350-літнього ювілею. Серед останніх, 2 грудня 2011 року у

⁸ Звіт ректора Вакарчука І. О. на Конференції трудового колективу 25 квітня 2013 р.

⁹ *Качмар В.* Львівський університет. Історичний нарис / Володимир Качмар // Літопис випускників Львівського національного університету імені Івана Франка / Ред. кол. В. В. Дурдинець, В. М. Породько, І. А. Войтюк. К., 2010. С. 45.

¹⁰ Там само.

¹¹ *Хміль Т.* Гербарій Львівського університету / Т. Хміль // Encyclopaedia. Львівський національний університет імені Івана Франка... С. 341.

¹² *Федоренко В.* Культур мікроорганізмів-продуцентів антибіотиків колекція / В. Федоренко // Encyclopaedia. Львівський національний університет імені Івана Франка... С. 688.

¹³ *Дзюбик Н.* Тропічних та субтропічних рослин відділ Ботанічного саду / Н. Дзюбик, Н. Луцишин // Енциклопедія Львівського університету. Біологічний факультет та Ботанічний сад. Матеріали до енциклопедії / Відп. ред. І. Білінська, Л. Борсукевич. Львів, 2005. С. 156.

¹⁴ <http://www.franko.lviv.ua/>.

¹⁵ Наукова робота Львівського національного університету імені Івана Франка у 2011 році... С. 4.

Дзеркальній залі Львівського національного університету імені Івана Франка відбулася Міжнародна конференція “Жити разом у відкритому європейському суспільстві – погляд з України”, яка стосувалась обговорення доповіді Групи видатних осіб Ради Європи “Жити разом: поєднання різноманіття і свободи в Європі XXI століття”¹⁶. Зазначимо також, що 8 грудня в Актовій залі Львівського національного університету імені Івана Франка відбулася презентація книги спогадів “Залишаюсь українцем” відомого українського економіста та громадського діяча, члена Римського клубу, члена Світової академії мистецтва та науки Богдана Гаврилишина¹⁷.

Щороку наукові та науково-педагогічні працівники вищого навчального закладу є учасниками різноманітних міжнародних конкурсів, отримують гранти для проведення досліджень. До виконання наукових проєктів, які фінансують за кошти держбюджету, залучають кращих студентів та аспірантів Університету, які на цю тематику виконують курсові, дипломні (бакалаврські та магістерські), дисертаційні роботи.

Львівський університет у 2009 р. отримав статус самоврядного дослідницького університету, а в 2010 р. відновлено Наукове товариство студентів та аспірантів університету. За підсумками наукової діяльності Львівський національний університет імені Івана Франка посів перше місце серед класичних університетів. На Львівському фестивалі науки-2010 наш університет представляли фізичний, геологічний, біологічний, хімічний факультети, факультет електроніки і науково-технічний та навчальний центр низькотемпературних досліджень, які презентували свої розробки, винаходи¹⁸.

У межах Державної цільової науково-технічної та соціальної програми “Наука в університетах” на 2008–2012 рр. в Університеті створено Науково-навчальний центр “Фрактал”, у діяльності якого беруть участь викладачі, науковці, студенти та аспіранти трьох факультетів – фізичного, електроніки, хімічного та ННТЦ низькотемпературних досліджень¹⁹. У 2011 р. працівники університету подали 26 заявок на винаходи та корисні моделі, отримали 30 рішень про видачу патентів і 22 патенти України на винаходи та корисні моделі²⁰.

В аспірантурі та докторантурі Львівського університету станом на кінець 2011 р. навчалися 892 аспіранти та 5 докторантів²¹.

Львівський університет має загалом більше 40 видань, зокрема, такі періодичні видання: “Вісник Львівського університету” (серії: журналістика, іноземні мови, юридична, біологічна, географічна, геологічна, історична, фізична, філологічна, хімічна,

¹⁶ Каменярь. 2011. № 9. Грудень. С. 5.

¹⁷ Там само. С. 3.

¹⁸ <http://www.franko.lviv.ua/>.

¹⁹ Науково-технічний і навчальний центр низькотемпературних досліджень // http://www.franko.lviv.ua/stec/fractal_uk.html.

²⁰ Наукова робота Львівського національного університету імені Івана Франка у 2011 році... С. 43.

²¹ Там само. С. 17.

механіко-математична, економічна, педагогічна, міжнародні відносини, прикладна математика та інформатика, філософські науки, мистецтвознавство, книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології, соціологічна), збірники наукових праць “Мінералогічний збірник”, “Палеонтологічний збірник”, “Іноземна філологія”, “Теоретична електротехніка”, “Українське літературознавство”, “Проблеми слов’язнавства”, “Теорія і практика викладання української мови як іноземної”, “Математичні студії”, “Україна модерна”, “Журнал фізичних досліджень”, “Археологічні дослідження Львівського університету”, “Вісник інституту археології”, “Формування ринкової економіки в Україні”, “Телерадіожурналістика: історія, теорія, практика, погляд у майбутнє”, “Наукові зошити історичного факультету”, театрознавчий журнал “Просценіум”, науково-популярний журнал “Світ фізики”, “Біологічні студії”, “Хімія металів і сплавів”, загальноукраїнський науково-освітній журнал “Міфологія і фольклор”. Збільшується кількість виданих підручників та навчальних посібників, авторами яких є викладачі та науковці Львівського університету²². Так, у 2011 р. видано 37 таких підручників і 118 навчальних посібників²³.

За підсумками наукової діяльності у 2011 р. опубліковано 80 монографій, 16 серій вісників, 7 серій збірників наукових праць, 12 журналів, 3560 статті, з них у міжнародних виданнях – 494 (276 з них у виданнях, які входять до списку ISI)²⁴.

У 2007 р. Львівський університет отримав свідоцтво на право реалізації книжково-журнальної продукції Видавничого центру університету, а на початку 2008 р. у головному корпусі відкрито книгарню, у якій читачі мають змогу придбати його продукцію²⁵.

На високому рівні проводять науково-дослідну роботу і наші студенти. Щороку 40–50 студентів університету стають призерами Всеукраїнських олімпіад із різних предметів та конкурсів наукових робіт, а деякі з них і призерами міжнародних олімпіад. Зокрема, визначним досягненням було те, що у 2008 р. команда студентів факультету прикладної математики та інформатики виборола золоту медаль на чемпіонаті світу з програмування у м. Банфф (Канада). Не менш визначні здобутки університету й у 2011 р. Так, студент хімічного факультету Андрій Нещадін одержав золоту медаль на IV Міжнародній студентській олімпіаді з хімії у м. Тегеран (Іран), а студент механіко-математичного факультету Остап Червак став призером двох всеукраїнських олімпіад – з математики (диплом II ст.) і механіки (диплом I ст.). Також О. Червак виборов срібну медаль на Міжнародній олімпіаді з математики у м. Благоевград (Болгарія). У цьому контексті варто згадати здобутки

²² Качмар В. Львівський університет. Історичний нарис... С. 46.

²³ Наукова робота Львівського національного університету імені Івана Франка у 2011 році (звіт)... С. 3.

²⁴ Там само. С. 21, 37–38.

²⁵ Хом'як І. Видавничий центр / І. Хом'як, Б. Копанський // Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка... С. 282.

випускників Львівського фізико-математичного ліцею-інтернату при ЛНУ ім. Івана Франка на міжнародній олімпіаді з фізики, що проходила в Таїланді. Ігор Демкович та Ростислав Савицький представляли Україну на олімпіаді та вибороли срібні нагороди. Упродовж 14–24 листопада 2011 року у Санкт-Петербурзькому державному університеті (Росія) проходив II Міжнародний студентський турнір з природничих наук. У заочному відбіркового турі змагання взяли участь близько 25 команд з України, Білорусії, Росії та Казахстану. Команда студентів хімічного факультету нашого університету посіла третє місце в очному турі студентського змагання, випередивши команди хімічного факультету Московського державного університету імені М. В. Ломоносова, Московської державної академії тонкої хімічної технології імені М. В. Ломоносова. Не менш вагомими є і міжнародні спортивні здобутки: тільки за останній час студенти та викладачі університету отримували нагороди на чемпіонатах світу, Європи та універсіадах. У м. Шенжень (Китайська Народна Республіка) завершилися змагання XXVI Всесвітньої літньої універсіади. За підсумками пройденого змагального шляху на універсіаді срібні медалі отримала команда українських шахістів, до складу якої увійшли Юрій Вовк – аспірант філософського факультету університету, відомий шахіст, багаторазовий призер юнацьких чемпіонатів, міжнародний гросмейстер, та Андрій Вовк – студент географічного факультету університету, міжнародний гросмейстер, переможець першості Німеччини серед молоді²⁶.

Саме талановиті молоді учені, аспіранти і студенти є запорукою успіхів нашого університету у майбутньому. Для того, щоб учені могли успішно працювати в Україні, наш університет здійснює дієві кроки для закупівлі найновішого наукового обладнання, удосконалює і модернізує інформаційне забезпечення наукових досліджень і розвиває наукову співпрацю наших учених із ученими зарубіжних країн.

З метою забезпечення матеріально-технічної бази для наукових досліджень за ініціативою ректора, професора Івана Вакарчука у 2007 р. започаткована програма “Мільйон на прилад”, за якою університет щорічно виділяє 1 млн. грн. на закупівлю сучасного наукового обладнання. Це дозволяє провадити наукові дослідження на світовому рівні. Завдяки цій програмі, а також коштам окремих грантів, за останні кілька років закуплено обладнання на суму понад 3,4 млн. грн. У 2011 р. у рамках проекту “Мільйон на прилад” нам вдалося придбати для біологічного факультету рідинний хроматограф. Цей прилад дозволить біологам та іншим ученим університету, які використовують метод рідинної хроматографії, проводити наукові дослідження на світовому рівні²⁷.

²⁶ <http://www.franko.lviv.ua/>.

²⁷ Там само.

Діяльність учених Львівського університету оцінена різними державними нагородами, зокрема Державними преміями України в галузі науки і техніки. У 2000 р. професор фізичного факультету І. Вакарчук став лауреатом Державної премії України в галузі науки і техніки за підручник “Квантова механіка”. Професор фізичного факультету Й. Стахіра у складі творчого колективу став лауреатом Державної премії України за 2001 рік в галузі науки і техніки за “нові фізичні ефекти в сильно анізотропних напівпровідниках і прилади на їхній основі”. У 2007 р. професор хімічного факультету М. Миськів у складі авторського колективу став лауреатом Державної премії України в галузі науки і техніки за цикл робіт “Супрамолекулярна координаційна хімія”, а у 2008 р. науковці хімічного факультету Б. Котур, Я. Каличак, Р. Гладішевський, В. Павлюк, Ю. Стадник і В. Заремба у складі авторського колективу стали лауреатами Державної премії України в галузі науки і техніки за роботу “Інтерметаліди, гідриди та оксиди як основа нових енергоощадних матеріалів”. У 2009 р. доцент факультету прикладної математики та інформатики Ю. Щербина у складі авторського колективу став лауреатом Державної премії України в галузі науки і техніки за комплекс підручників “Інформатика” у семи книгах²⁸.

Як результат спільних зусиль і успіхів студентів, учених різних поколінь, які творять науку в нашій Alma mater, Львівський університет у рейтингу університетів світу “Webometrix” у 2010 р. мав найкращий результат серед українських вищих навчальних закладів. Він зайняв 1443 рядок рейтингу з понад 20 000 ВНЗ світу, включених до світової бази вищої освіти (WHED)²⁹.

Упродовж останніх років ректорат Львівського університету надає пріоритет розвитку Наукової бібліотеки – однієї з найцінніших книгозбірень України (її багатогалузевий бібліотечний фонд налічує понад 3 млн. одиниць зберігання більш ніж 140 мовами та діалектами світу). Важливим кроком у перетворенні бібліотеки в сучасний інформаційний центр є автоматизація бібліотечних процесів та створення електронного каталогу. Щороку бібліотека Львівського університету проводить звітну наукову конференцію секції “Бібліотекознавство. Бібліографія. Книгознавство”. Вона ініціювала низку видавничих серій (“Українська біобібліографія. Вчені Львівського університету”, “Дрібненька бібліотека”, “Каталоги книгозбірні” та “Мемуари і документи”, “Doctor Honoris Causa”)³⁰.

Завдяки зусиллям молодих архівістів спостерігається активний розвиток і впорядкування Архіву Львівського університету. У жовтні 2009 р. відбувся науковий семінар “Львівські архіви та архівісти: історія та сучасність”, присвячений 115-річчю від заснування Архіву Львівського університету та на пошану пам’яті історика-архівознавця, професора кафедри давньої історії України

²⁸ Качмар В. Львівський університет. Історичний нарис... С. 47–48.

²⁹ Дзеркало тижня. 2011. № 4.

³⁰ Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка // <http://library.lnu.edu.ua/bibl/>.

та спеціальних історичних дисциплін Львівського університету О.-Н. Мацюка. У роботі семінару взяли участь працівники Архіву та Наукової бібліотеки, учені та викладачі Львівського університету, архівісти Львова, науковці з інших інституцій України та Польщі³¹.

Сьогодні в університеті готують фахівців за 16 галузями, 45 напрямками та 94 спеціальностями на факультетах та у коледжах (Правничому, Педагогічному, Природничому)³². Навчання ведуть відповідно до вимог Болонського процесу. Для студентів другого і третього курсів запроваджена можливість вибору дисциплін гуманітарного циклу, перелік яких схвалюють вчені ради факультетів. В Інституті післядипломної освіти другу вищу освіту здобувають слухачі з 11 спеціальностей³³. На факультеті доуніверситетської підготовки готують до вступу на перший курс за всіма напрямками факультетів і коледжів³⁴. На базі Самбірського технікуму інформатики й обчислювальної техніки та Червоноградського гірничого технікуму функціонують філії економічного факультету Львівського університету³⁵. При Львівському університеті працюють середні загальноосвітні навчальні заклади: Львівський фізико-математичний лицей, Львівська класична гімназія, Навчально-виховний комплекс “Буська ЗОШ І ступеня – гімназія імені Євгена Петрушевича”, Навчальний комплекс “Стрільківська школа-інтернат з поглибленим вивченням окремих предметів”, Навчально-виховний комплекс “Середня загальноосвітня школа-лицей” с. Козьови Сколівської районної ради”. Львівський університет також уклав угоди про співпрацю з 25 загальноосвітніми науковими закладами та Львівської обласною Малою академією наук³⁶.

Проаналізувавши динаміку зростання кількості студентів Університету, ми спостерігаємо всебічне зацікавлення молоді нашим навчальним закладом. І на початку III тисячоліття Львівський університет залишається одним із найпрестижніших вищих навчальних закладів України, в якому здобуває знання молодь не лише місцева, а й з різних областей нашої держави та з-поза її меж.

Європейський вибір України зумовив підписання Міністерством освіти і науки України Болонської декларації (у травні 2005 р). У межах реалізації її положень, згідно з наказом Міністерства, Львівський університет став учасником експерименту із запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу. У 2004/05 навчальному році розпочато викладання курсу “Вища освіта України і Болонський процес” для магістрів, а з 2005/06 – курсу “Інтелектуальна власність”

³¹ Качмар В. Львівський університет. Історичний нарис... С. 47–48.

³² До аналізу Львівського національного університету імені Івана Франка за 2012 р. Показники діяльності вищого навчального закладу III–IV рівнів акредитації.

³³ Інститут післядипломної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка // <http://www.lnu.edu.ua/institutes/ipk/index.htm>.

³⁴ Факультет доуніверситетської підготовки Львівського національного університету імені Івана Франка // <http://before.lnu.edu.ua/>.

³⁵ Качмар В. Львівський університет. Історичний нарис... С. 48.

³⁶ <http://www.franko.lviv.ua/>; Львівська обласна Мала академія наук // <http://oman.lviv.ua/>.

для спеціалістів і магістрів усіх спеціальностей. Із 2006/07 навчального року на молодших курсах запроваджено оцінювання знань студентів за 100-бальною шкалою, що нині охоплює всі курси³⁷.

Щороку зростає роль комп'ютерної техніки в організації навчального процесу. На всіх факультетах функціонують комп'ютерні класи. Знаменно, що приєднання Львівського університету до світової інформаційної мережі Інтернет відбулося ще 1995 р.

Львівський національний університет імені Івана Франка забезпечує національно-патріотичне виховання студентів, зокрема через відзначення пам'ятних дат з історії України та Львова, нашого університету, вшанування пам'яті визначних українських учених, культурних і громадсько-політичних діячів (І. Франка, Лесі Українки, А. Шептицького, А. Коцка, Є. Коновальця, Б.-І. Антонича, В. Кубійовича, Р. Шухевича, В. Чорновола та ін.), проведення Шевченківських вечорів. Університет пропагує загальнолюдські моральні цінності, формування гармонійного внутрішнього світу студентів, любов до мистецтва, здоровий спосіб життя; залучає студентів до занять спортом і фізичною культурою. В університеті діють народні художні колективи (ансамбль пісні і танцю “Черемош”, капела бандуристок “Зоряниця”, камерний оркестр, чоловічий хор “Прометей”, дівочий хор “Ліра”); відбуваються музичні та літературні вечори, фестиваль “Таланти Франкового університету”, інтелектуальні вікторини “Що? Де? Коли?”, турніри КВК, художні виставки. Студенти мають змогу оздоровлюватися у спортивному таборі “Карпати”³⁸.

За підтримки Студентського братства Львівщини, відділу роботи з молоддю Львівської міської ради та профкому студентів Львівського університету з 2004 р. відбувається Всеукраїнський фестиваль театрального аматорського мистецтва “Драбина”, у якому беруть участь молодіжні колективи з різних міст України³⁹. У Львівському університеті також діє навчально-професійний театр “Просценіум”⁴⁰.

У листопаді 2007 р. студентський клуб університету реорганізовано у Центр культури та дозвілля “Лис Микита”. Мета його діяльності – пропагувати надбання української та світової культур, а також сприяти духовному збагаченню студентів, аспірантів, викладачів і співробітників Львівського університету, організувати їхнє дозвілля та розвивати творчі здібності обдарованої молоді⁴¹. В університеті активно діють “Університетські творчі зустрічі” (відбулися

³⁷ Качмар В. Львівський університет. Історичний нарис... С. 48.

³⁸ Львівський національний університет імені Івана Франка. Виховна робота // <http://www.lnu.edu.ua/Subdivisions/indexu.htm>.

³⁹ Драбина (фестиваль) // <http://uk.wikipedia.org/wiki/>.

⁴⁰ Театрознавчий журнал “Просценіум” // http://www.lnu.edu.ua/faculty/web_kultura/Proscenium/index.html.

⁴¹ Центр культури та дозвілля. Львівський національний університет ім. Івана Франка // http://www.franko.lviv.ua/cult&sport/lys_mykyta/index.html.

зустрічі з композитором М. Скориком, співаком С. Вакарчуком, перекладачем І. Дзюбою, громадсько-політичними та культурними діячами Іриною та Ігорем Калинцями та іншими)⁴².

З 27 вересня до 1 жовтня 2006 р. у Львівському університеті відбувався Міжнародний науковий конгрес “Іван Франко: дух, наука, думка, воля”, присвячений 150-річчю від дня народження Каменяра. Діяльність конгресу зосередилася у 26 секціях і двох круглих столах, у яких взяли участь представники багатьох міст України та 17 країн світу, зокрема Польщі, Словаччини, Литви, Білорусі, Сербії, Хорватії, США, Франції, Австрії, Угорщини, Румунії, Молдови.

Центр гуманітарних досліджень 2010 р. розпочав новий проект “Університет уяви: творення академічної вікіспільноти Львівського університету”, мета якого – запропонувати практичні кроки щодо поліпшення якості використання електронних форм і форматів у навчальному процесі. Студенти та викладачі мають змогу в навчальному процесі використовувати практичний досвід майстер-класів відомих професорів провідних закордонних університетів. Упродовж 2010//11 навчального року майстер-класи провели професори Варшавського, Ягеллонського та Віденського університетів Д. Сосновська, А. Чая, К. Чижевський, М. Мозер⁴³.

На базі Педагогічного коледжу, кафедр психології і загальної та соціальної педагогіки відкрито Ресурсний центр інклюзивної освіти, діяльність якого полягає в допомозі студентам з особливими потребами, підготовці навчально-методичних матеріалів та методичній допомозі загальноосвітнім школам у запровадженні форм інклюзивної освіти.

Музей історії Університету 2010 р. відкрив галерею портретів ректорів (50 осіб), музейні фонди поповнено експонатами, зокрема старовинними книгами. У приміщенні музею було організовано виставки з нагоди 10-річчя Інституту археології; Різдва́ний дідух; Перша світова війна в Галичині: Пам’ятки та пам’ять. У 2010 р. Центр громадських зв’язків, до складу якого входила редакція газети “Каменяр”, реорганізовано у два підрозділи: Інформаційно-аналітичний і профорієнтаційний центр та Прес-центр Університету. Створено навчальний телерадіоцентр Львівського університету.

Наукова бібліотека разом із Центром гуманітарних досліджень започаткували проект “Відкритий гуманітарний архів “АНТРОПОС”. Архів доступний для інституцій та окремих дослідників, які готові розміщувати власні наукові статті, огляди, джерельні матеріали і бази даних, музейно-архівні колекції, дослідницькі й культурні проекти, навчальні матеріали, каталоги, бібліографії тощо. Архів “АНТРОПОС” включений до переліку рекомендованих електронних ресурсів гуманітарного циклу багатьох науково-дослідних та освітніх українознавчих інституцій Західної Європи

⁴² Львівський національний університет імені Івана Франка. Виховна робота // <http://www.lnu.edu.ua/Subdivisions/indexu.htm>.

⁴³ Центр гуманітарних досліджень. Львівський національний університет імені Івана Франка // <http://www.humanities.org.ua/news.php>.

та Америки⁴⁴. Упродовж 2010 р. на базі Наукової бібліотеки розроблено проект відкритого архіву природничих і точних наук “ЕВРИКА”. Мета цього проекту – дати змогу науковцям розміщувати в Інтернет-мережі свої напрацювання для популяризації української науки у світі⁴⁵.

В ювілейний рік університет увійшов зі значними здобутками і великими планами на майбутнє. Навчання велося відповідно до вимог Болонського процесу для всіх студентів денної форми навчання і I–IV курсів заочної форми. Університет отримав ліцензії для провадження освітньої діяльності за освітньо-кваліфікаційним рівнем “бакалавр” – напрям хореографія, освітньо-кваліфікаційним рівнем “магістр” – спеціальність міжнародний бізнес. До того ж акредитовано низку спеціальностей: на III і IV рівні – інформаційні технології проектування, на IV рівень – прикладна лінгвістика, літературна творчість, археологія, міжнародна економіка, міжнародний бізнес. Відкрито нові спеціальності за освітньо-кваліфікаційними рівнями “спеціаліст” та “магістр” на факультетах журналістики, прикладної математики та інформатики, економічному, біологічному, механіко-математичному, фізичному, географічному. Наголосимо, що 2011 р. вперше всі охочі випускники 2010 та 2011 років (бакалаври, спеціалісти, магістри) мали змогу отримати додатки до дипломів європейського зразка DIPLOMA SUPPLEMENT.

Важливим елементом навчального процесу є дистанційне навчання, яке розвивається в університеті вже давно. Сьогодні маємо електронні підручники та посібники з багатьох дисциплін. Зараз немає таких напрямів підготовки, навчання на яких повністю перейшло в дистанційне, але окремі курси можна вивчати за допомогою Інтернету. Проте МОН цю форму навчання повністю перевело на комерційну основу. Приділяємо увагу й працевлаштуванню випускників. Зокрема, випускники педагогічних спеціальностей укладають тристоронню угоду, відповідно до якої скеровуються у середній загальноосвітній навчальний заклад, де працюють упродовж трьох років, та отримують одноразову адресну грошову допомогу. Університет бере безпосередню участь у працевлаштуванні випускників: відділ працевлаштування разом із приймальною комісією відвідують різноманітні ярмарки кар’єри тощо. Крім того, створено сайт відділу працевлаштування випускників університету, де можна знайти потрібну інформацію.

Міжнародна діяльність Львівського національного університету імені Івана Франка відбувається на підставі окремих угод з іноземними інституціями, через посередництво Головного управління з міжнародної співпраці Міністерства освіти і науки України, на взаємних персональних контактах співробітників університету, через міжнародні фундації. Так, станом на 2011 р. університет уклав 83 угоди з

⁴⁴ Там само.

⁴⁵ Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка // <http://library.lnu.edu.ua/bibl/>.

навчальними закладами й установами країн світу, зокрема Австрії, Бельгії, Білорусії, Бразилії, Великої Британії, Греції, Естонії, Іспанії, Італії, Канади, Китаю, Кореї, Молдови, Німеччини, Польщі, Португалії, Росії, Румунії, США, Туреччини, Угорщини, Франції, Чехії, Японії. Нагадаємо, що у 2001 р. розпочав роботу Європейський колегіум українських і польських університетів (м. Люблін, Польща), співзасновниками якого стали Львівський національний університет імені Івана Франка, Київський національний університет імені Тараса Шевченка та Національний університет “Києво-Могилянська академія”. У 2010 р. підписано угоду з компанією “Нестле”. Львівський університет – учасник міжнародних освітніх організацій, програм та фондів DAAD, ACCELS, програм Британської ради, Австрійського інституту Східної Європи, Міжнародної програми “Балтійський університет”, програми партнерства “Орегон–Львів”, Міжнародного фонду “Відродження” та ін.

Щороку зростає кількість закордонних відряджень працівників і студентів Львівського університету. Викладачі університету працюють за контрактами у Великій Британії, Канаді, Колумбії, Німеччині, Польщі, США, Швейцарії, перебувають на стажуваннях і беруть участь у міжнародних конференціях, симпозіумах у навчальних закладах Австрії, Білорусі, Великої Британії, Німеччини, Польщі, Росії, США, Франції, Хорватії, Чехії, Швеції та ін. Під час закордонних відряджень вони, як правило, опановують досвід викладання, сучасний науково-теоретичний і методичний доробок своїх колег, опрацьовують бібліотечні й архівні фонди тощо.

Значна кількість іноземців відвідує Львівський університет, серед них – представники Австрії, Аргентини, Бельгії, Білорусії, Болгарії, Великої Британії, Іспанії, Канади, Молдови, Німеччини, Польщі, Росії, Румунії, Словаччини, США, Туреччини, Фінляндії, Франції, Хорватії, Чехії, Швеції, Японії, зокрема представники посольств і консульств, ОБСЄ, НАТО. Іноземні фахівці проходять у Львівському університеті наукове стажування, читають лекції студентам, проводять спільні наукові дослідження з українськими вченими, надають консультації, беруть участь у конференціях, працюють над виданням спільних монографій і підручників. Викладачі з Австрії, Естонії, Латвії, Польщі, Словенії, Туреччини, Швеції, Японії читали лекції для студентів філологічного факультету, факультетів міжнародних відносин та іноземних мов. У 2010/11 навчальному році на різних факультетах університету навчалася 138 іноземних студентів та слухачів з Азербайджану, Алжиру, Білорусії, Бразилії, В’єтнаму, Грузії, Еквадору, Канади, Камеруну, Китаю, Конго, Кореї, Литви, Лівану, Молдови, Нігерії, Німеччини, Польщі, Росії, Румунії, Сербії, США, Туреччини, Туркменістану, Хорватії.

Студенти Львівського університету отримують стипендії зарубіжних меценатів: Б. Чемеринського (Канада), А. і Т. Беш (Канада), Ю. Гамоти (США), Б. Барабаша (США), родини Куп’яків (США), фонду Лозинських, благодійного фонду “Філософський проєкт” (США). Львівський університет є учасником Програми

Європейської Комісії “Еразмус Мундус – вікно зовнішньої співпраці для Білорусії, України та Молдови (Лот 6)”. Програма дає змогу студентам упродовж двох семестрів пройти навчання в європейському університеті-партнері⁴⁶.

З 2000 р. почергово у Львові та Варшаві проводять Львівсько-Варшавський семінар із філософії науки, у якому беруть участь науковці Львівського та Варшавського університетів. Це своєрідне продовження традицій Львівсько-Варшавської філософської школи логічного позитивізму, заснованої ректором Львівського університету К. Твардовським⁴⁷.

Педагогічна академія у Кракові та Львівський університет багато років поспіль спільно проводять українсько-польські наукові конференції “Львів: місто – суспільство – культура”. Польські та німецькі партнери регулярно організовують цикл наукових семінарів “Польща, Німеччина, Україна: шлях до спільної Європи”⁴⁸.

При Інституті історичних досліджень функціонує Центр історичної полоністики, за сприяння якого 2002 р. підготовлено й опубліковано перше українське видання “Історія Польщі” професорів Львівського університету М. Крикуна та Л. Зашкільняка. Викладачі університету також є авторами монографій “Історія Бельгії” (О. Сухий. Львів, 2005), “Історія Словаччини” (М. Кріль. Львів, 2006), “Історія Болгарії” (В. Чорній. Львів, 2007), “Історія Росії XIX – початку XX століття” (Т. Полещук. Львів, 2008). Нещодавно професор В. Чорній одержав почесну відзнаку Болгарської Академії Наук “Марін Дрінов” за заслуги у розвиток болгаристики в Україні⁴⁹.

У Львівському університеті успішно функціонує Британська рада у Львові⁵⁰, Українсько-австрійський центр співробітництва у сфері науки, освіти та культури⁵¹, Центр італійської мови і культури⁵², Центр країн Північної Європи⁵³, Центр грецької мови і культури ім. Арсенія Елассонського⁵⁴. Ці інституції сприяють вивченню іноземних мов працівниками та студентами університету завдяки сучасному аудіо- та відеообладнанню, бібліотекам наукової та методичної літератури, періодики.

⁴⁶ Відділ міжнародних зв’язків // <http://www.franko.lviv.ua/vmz/inter.htm>; Качмар В. Львівський університет. Історичний нарис... С. 50–51.

⁴⁷ Філософський факультет Львівського національного університету імені Івана Франка // http://www.lnu.edu.ua/faculty/Phil/Lviv_Warszawa-seminar.htm.

⁴⁸ <http://www.franko.lviv.ua/>.

⁴⁹ Професор Володимир Чорній одержав відзнаку Болгарської Академії Наук // <http://www.franko.lviv.ua/news/chorniy-2011-12-14.htm>.

⁵⁰ Бик І. Британська рада у Львові / І. Бик // Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка... С. 241–242.

⁵¹ Відділ міжнародних зв’язків // <http://www.franko.lviv.ua/vmz/inter.htm>.

⁵² Горячук О. Італійської мови і культури центр / О. Горячук // Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка... С. 568.

⁵³ Центр країн Північної Європи // <http://www.lnu.edu.ua/Subdivisions/NORDIC/index.html>.

⁵⁴ Глущенко Л. Грецької мови і культури центр / Л. Глущенко, М. Мокривська // Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка... С. 380.

На початку ХХІ ст. у Львівському університеті підготовлено та запроваджено нову концепцію вивчення іноземних мов, яка відповідає широкій міжнародній практиці. Студенти мають змогу вивчати близько 30 іноземних мов, зокрема всі слов'янські. Згідно з ухвалою Вченої ради Львівського університету, з метою гуманізації освіти та поглиблення класичного виміру сучасної університетської освіти на всіх факультетах у 2002 р. запроваджено обов'язкове вивчення латинської мови. На базі підготовчого відділення для іноземних громадян проводять Літню школу українознавства для студентів магістерської програми Канзаського університету (США). Мовна служба Великої Британії визнала підготовче відділення для іноземних громадян факультету доуніверситетської підготовки базовим з вивчення української мови британськими дипломатами. На підготовчому відділенні навчаються слухачі з Бангладеш, Великої Британії, В'єтнаму, Індії, Йорданії, Кенії, Китаю, Марокко, Нігерії, Перу, Румунії, США, Франції, Японії⁵⁵.

Одним із постійних освітніх заходів університету є літні школи з української мови для іноземців. Зокрема, у 1997–2007 роках за підтримки Львівського університету існував Австрійсько-український літній коледж, у 2001 р. – Літня школа для студентів з Бразилії, у 2002–2003 роках – Літні школи для англомовних студентів, у 2004 р. і 2005–2006 роках – Літній Університет і Літні школи “Українська мова та краєзнавство” для німецькомовних студентів, у 2005 р. – Міжнародна школа україністики для студентів з Індії, Азербайджану, Туреччини, США та Пакистану, у 2006 р. – Літня школа для студентів з Хорватії, у 2008 р. – Зимові школи для студентів з Австралії⁵⁶.

У 2008 р. з ініціативи ректора І. Вакарчука створено Центр україністики – творчий колектив працівників філологічного факультету, мета якого – поширення в усьому світі знань про Україну, популяризація української мови та культури. Щороку Центр україністики проводить Міжнародну літню школу “Українська мова і краєзнавство”. Директор Центру україністики – декан філологічного факультету Я. Гарасим⁵⁷.

У липні – серпні 2011 р. у Львівському університеті було проведено чотири літні школи з української мови і краєзнавства (Міжнародна літня школа центру україністики, Літній інститут Канзаського університету (США), Літня школа для студентів Віденського університету (Австрія), Літня школа для студентів університету Альберти (Канада)). Такою акцією університет продовжує і розвиває традицію літніх курсів з української мови для іноземців. У 2011 р. учасниками літніх шкіл стали громадяни Польщі, Чехії, Франції, Німеччини, Канади, США, Південної Кореї, Австрії, Греції та ін. Літні школи підтримують не лише українські, але й закордонні інституції, серед яких Міністерство освіти

⁵⁵ Качмар В. Львівський університет. Історичний нарис... С. 51.

⁵⁶ Центр україністики. З історії літніх шкіл // http://centr-ukrainistyky.lviv.ua/index.php?Itemid=52&id=18&option=com_content&task=blogcategory.

⁵⁷ Там само.

провінції Альберта, фонд Роберта Боша, Інститут україністики Державної Вищої Східноєвропейської школи в Перемишлі, німецька Мальтійська служба, політичний фонд Конрада Аденауера, Німецька служба академічних обмінів, Австрійське бюро кооперації⁵⁸.

Зазначимо, що у вересні 2011 р. на щорічній конференції Болонського університету (Італія) Львівський національний університет імені Івана Франка в особі ректора І. О. Вакарчука підписав Велику хартію університетів – Magna Charta Universitatum. Це засвідчує вірність європейській традиції національного університету, засадничим принципом якого є модель автономного дослідницького центру, адаптуючи її до сучасного історичного контексту. Підписання Хартії Львівським національним університетом імені Івана Франка у 350-річний ювілей є символічним, але органічно послідовним кроком. 350 років інтелектуальних інвестицій у Львівський університет, які зробили десятки поколінь студентів, професорів і науковців різних національностей і різних віросповідань, окреслили його неповторний освітній і науковий профіль, заклали в його історичну ходу такі закони динамічного розвитку, як університетська автономія та не підвладні часу і простору академічні цінності.

“350 років інтелектуального неспокою, наукових пошуків і відкриттів, прагнень за допомогою освіти та науки зробити світ досконалим, гармонійним і справедливим стали серйозною заявою на вічність”⁵⁹, – йдеться у ювілейній промові ректора університету І. Вакарчука. Адже саме наш університет був ініціатором освітніх перетворень і реформ від початку становлення української державності.

У своїй промові ректор зазначив: “Упродовж століть свідомі українці мали єдину велику мрію – свободу, соборність і незалежність. Багато з них поклали на вівтар свободи України найцінніше – своє життя, щоб освятити цю мрію та наблизити її здійснення. Місія сучасних освічених громадян України та їхніх провідників – це місія самоутвердження України на світовій арені як модерної, цивілізованої, конкурентоспроможної країни. [...] Від позиції кожного як Людини, як Громадянина залежить те, чи почнемо утверджувати моральні засади і демократичні принципи, у якій державі житимемо завтра ми, наші діти та внуки. Майбутнє України в наших руках, потрібно лише гідно обстоювати власну громадянську позицію, рішуче протистояти антиукраїнській зрадливій пропаганді, щоби ми без сорому могли дивитися у вічі прийдешнім поколінням”.

⁵⁸ <http://www.franko.lviv.ua/>.

⁵⁹ Там само.

EDUCATIONAL-SCIENTIFIC TRANSFORMATIONS IN LVIV UNIVERSITY DURING THE PERIOD OF THE INDEPENDENCE OF UKRAINE

Volodymyr KACHMAR

The Ivan Franko National University of Lviv
the Chair of Modern history of Ukraine

This article introduces the history of Ivan Franko National University of Lviv at the end of 20 – beginning of 21 century. On the background of historical events the proclamation of the independence of Ukraine and its consolidation as sovereign state Ivan Franko State University gained the status of National. The emphasis was laid on the educational and scientific processes in the University, the development of its faculty-department structure and international collaboration of higher educational institution.

Key words: Ivan Franko National University of Lviv, faculty, department, rector, professor, science, the scientific process.

ОБРАЗОВАТЕЛЬНО-НАУЧНЫЕ ТРАНСФОРМАЦИИ ВО ЛЬВОВСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ ЗА ГОДЫ НЕЗАВИСИМОСТИ УКРАИНЫ

Владимир КАЧМАР

Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
кафедра новейшей истории Украины,

Охарактеризовано историю Львовского университета конца XX – начала XXI в. На фоне исторических событий провозглашения Украиной независимости и ее становления как суверенного государства исследовано демократические процессы во Львовском государственном университете имени Ивана Франко, присвоение ему статуса национального. Особенное внимание уделено образовательно-научному процессу в университете, расширению его факультетско-кафедральной структуры, международному сотрудничеству высшего учебного заведения.

Ключевые слова: Львовский университет, факультет, кафедра, ректор, профессор, наука, учебный процесс.